

Romsics Ignác

A 20. század rövid története

TARTALOM

I. A VILÁG A 20. SZÁZAD ELEJÉN

1. Földrészek, régiók, országok: körkép madártávlatból
2. Az egységesülő világ gazdaság
3. Társadalmi különbségek, városiasodás, szociálpolitika, szabadidő
4. Ideológiák
5. Hatalommegosztás és választójog: a politikai rendszerek típusai
6. Tudomány és művészet: a bizonyosságok vége
7. a kétségek kezdete
8. Nemzetközi kapcsolatok: az I. világháborúhoz vezető út
9. Időrendi összefoglalás címszavakban

II. MAGYARORSZÁG A 20. SZÁZAD ELEJÉN

1. Magyarország a Habsburg Birodalomban: a dualista államszerkezet
2. Iparosodás agrárországban
3. Társadalmi szerkezet és települési viszonyok
4. Ideológiai és politikai feszültsége
5. Tudományos eredmények, művészeti törekvések és a műveltség terjedése
6. Időrendi összefoglalás címszavakban

III. A VILÁGHÁBORÚK KORA

1. Az I. világháború
2. Az 1917-es orosz forradalmak és a szovjet rendszer kialakulása
3. A versailles–washingtoni békerendszer
4. Nemzeti mozgalmak és a gyarmatok ébredése
5. Gazdaság: válságból válságba
6. A jóléti társadalom kezdetei
7. Politikai rendszerek: demokráciák és diktatúrák
8. Totális diktatúrák: a fasizmus és a nemzetiszocializmus
9. Tudomány és művészet: a relativizmus virágkora
10. Nemzetközi kapcsolatok: a hosszúra nyúlt fegyverszünet
11. A II. világháború
12. Időrendi összefoglalás címszavakban

IV. MAGYARORSZÁG A VILÁGHÁBORÚK KORÁBAN

1. Magyarország az I. világháborúban
2. Az őszirózsás forradalom és az Első Magyar Köztársaság
3. A kommunista hatalomátvétel és a Tanácsköztársaság
4. Az ellenforradalom hatalomra jutása és a trianoni békeszerződés
5. Demokrácia és diktatúra között: a politikai rendszer jellege
6. Alkalmazkodás és mérsékelt fellendülés a gazdaságban
7. Urak és kende: a „neobarokk” társadalom
8. Oktatás, kultúra, művelődés
9. Külpolitika, fegyverkezés, revízió
10. Magyarország a II. világháborúban
11. Időrendi összefoglalás címszavakban

V. A KÉTPÓLUSÚ VILÁG KORA

1. Az új világregend alapjai és az Egyesült Nemzetek Szervezete
2. A két világregendszer kialakulása
3. A gyarmatok felszabadulása és a polgárjogi mozgalmak
4. Gazdaság: újjáépítés, aranykor, megingás
5. Társadalmi viszonyok: jólét és szegénység
6. A növekedés és a jólét ára: a környezet károsodás
7. Tudomány és művészet: minden lehetséges
8. A hidegháború
9. Időrendi összefoglalás címszavakban

VI. MAGYARORSZÁG A SZOVJET TÁBORBAN

1. A Második Magyar Köztársaság létrejötte
2. Demokráciából diktatúrába: Magyarország szovjetizálása
3. A Rákosi-rendszer
4. Az 1956-os forradalom és szabadságharc
5. Megtorlás és konszolidáció
6. Gazdaság: a reformok útján
7. Társadalom: a „gulyáskommunizmus” fény- és árnyoldalai
8. Tudomány, kultúra, művelődés: a „3 T” politikája
9. Külpolitika és külföldi magyarság
10. A Kádár-rendszer hanyatlása és bukása
11. Időrendi összefoglalás címszavakban

VII. A VILÁG A 20. SZÁZAD VÉGÉN

1. A nemzetgazdaságok versenye: eredmények és kudarcok
2. Az új gazdaság: globalizáció, regionalizmus, hálózatosodás
3. A geopolitikai sakktábla: az Egyesült Államok és kihívói
4. Többség és kisebbség: az együttélés típusai és nehézségei
5. Időrendi összefoglalás címszavakban

VIII. A HARMADIK MAGYAR KÖZTÁRSASÁG

1. Az új magyar demokrácia
2. A magántulajdonon alapuló piacgazdaság kialakulása és társadalmi következményei
3. Kultúra és művelődés: az átalakulás előnyei és hátrányai
4. Külpolitika és kisebbségi kérdés(ek)
5. Időrendi összefoglalás címszavakban

IX. ÖSSZEGZÉS: MÉRLEGEN A 20. SZÁZAD

1. A világ a 20. században
2. Magyarország a 20. században

Előszó

Kedves Olvasó!

A különböző típusú és terjedelmű történeti szintézisek iránt a világ minden országában folyamatos érdeklődés tapasztalható. Ez a figyelem részben szakmai jellegű. A kézikönyvek és az enciklopédiák a lexikonokhoz és az atlaszokhoz hasonlóan minden szakma művelésének nélkülözhetetlen segédeszközei. Ez az orvostudományban és a fizikában is így van. A történetírás iránt ugyanakkor mutatkozik egy olyan jelentős társadalmi igény is, amely a tudományok többsége esetében nem tapasztalható. Ezt az emberek saját múltjuk és más kultúrák múltja iránti természetes érdeklődésével magyarázhatjuk. A magyar és a kelet-európai emberek történelem iránti megkülönböztetett figyelmének emellett van egy külön oka is: az 1989–1990-es rendszerváltásokat kísérő identitásválságok és ezek részeként az addigi történeti kánonok kiüresedése, illetve érvényvesztése. Elkerülhetlenné vált a múltról való gondolkodás új kereteinek a kijelölése. Ez különösen fontosnak látszott és látszik a legközvetlenebb múlt, illetve a félmúlt esetében, amely az emberek nagy hányadának személyes élménye is. Ezzel magyarázható, hogy az elmúlt immár közel két évtizedben számos hosszabb-rövidebb áttekintés látott napvilágot a 20. századi magyar történelemről. Egyetemes történeti összefoglalások ugyancsak jelentek meg erről az időszakról. Egyetlen olyat sem ismerünk azonban, amely Magyarország és a világ történetét egységes keretbe foglalva, egy kötetben mutatta volna be. Ebben a könyvünkben ennek a hiánynak a pótlására vállalkoztunk.

A munka kilenc nagy fejezetből áll. Ezek közül négy a világ, négy pedig Magyarország történetével foglalkozik időrendi bontásban. Az utolsó fejezet az egész század teljesítményét mérlegeli. Az egyes fejezeteken belül a kül- és belpolitika, továbbá a háborúk története mellett a gazdaság, a társadalom és a szellemi élet legfontosabb fejleményeivel is a szokásosnál nagyobb terjedelemben foglalkozunk. Einstein, Freud, Husserl, Picasso és Bartók hozzájárulása az emberiség történetéhez éppoly fontos számunkra, mint Rooseveltt, Churchill, Hitler, Sztálin vagy Gorbacsov tetteinek a bemutatása. Kiemelten tárgyaljuk a környezetszennyezést, a női emancipációt, valamint a kisebbségi kérdés magyar és nemzetközi vonatkozásait. Az egyetemes történeti részen belül az Európa-centrikussággal és a hagyományos országtörténeti megközelítéssel egyaránt szakítani igyekeztünk.

A könyv magyar és egyetemes történeti fejezeteihez egyaránt gazdag mellékletanyag párosul. Ezek egy része korabeli forrás, fogalommagyarázat, életrajz, statisztikai adatsor, térkép vagy éppen más szerző értelmezése. A másik része viszont egy rendkívüli gondossággal válogatott és páratlanul gazdag fotóanyag. A különböző gyűjteményekből származó több száz fénykép nemcsak illusztrálja a szerző leírásait és magyarázatait, hanem számos esetben ki is egészíti azokat. A különböző típusú mellékletek tartalmilag és kronológiaiilag szorosan illeszkednek a főszöveghez. Ez a szerkezeti megoldás nagyban elősegíti, hogy az olvasók sokoldalú és életszerű képet kapjanak az elmúlt század minden fontos magyar és világtörténeti fejleményéről. Ezek között az olvasók között reményeink szerint érettségiző diákok és egyetemisták éppúgy lesznek, mint ismereteik felfrissítésére vágyó felnőttek.

Romsics Ignác